

Boeken en burgerschap

Het Speelwerk

ZWOLLE

Scholieren met leesproblemen verslinden hier boeken

Op basisschool Het Speelwerk in Zwolle hebben veel kinderen moeite met lezen. Dankzij een speciale methode lezen zij toch twintig boeken per jaar. Dat trok de aandacht van staatssecretaris van Onderwijs Koen Becking, die gisteren een kijkje nam.

Een vol klaslokaal luistert naar Annekarijn Overduin, de auteur van het kinderboek *De toch niet zo eenzame tocht van Torre*. Er is veel interactie met de kinderen uit de hogere groepen, die schrijf- en leesopdrachten over het boek maken.

„Het draait vooral om leesmotivatie. Heel veel kinderen die hier op school komen, hebben moeite met

lezen”, zegt de directeur van Het Speelwerk, Arco van Diggele.

Veel van de leerlingen op de basisschool voor speciaal onderwijs hebben last van stoornissen zoals autisme en dyslexie. Doordat lezen hen moeite kost, hebben ze daar minder motivatie voor.

Zelf een boek kiezen

Daarom maakt Het Speelwerk gebruik van bijzonder leesonderwijs. De zogenoemde LIST-methode (Lezen is Top) wordt door de school met succes toegepast. „Kinderen mogen hier zelf een boek kiezen. Dan lezen ze minstens een halfuur per dag in dat boek.”

Met hulp van Hogeschool Win-

desheim is Het Speelwerk begonnen met de LIST-methode. „Dat doen we nu een jaar of 15. Sinds een jaar of 4 gebruiken we ook de FOCUS-methode bij begrijpend lezen. Dat houdt alleen maar in dat er meer wordt voorgelezen.”

Woordenschat

Een docent van Het Speelwerk leest nu twintig tot dertig minuten per dag een boek voor aan de kinderen. Van Diggele stelt dat de school dat terugziet in de toetsresultaten. „De woordenschat wordt veel groter, terwijl je niks anders doet dan voorlezen. Hoe eenvoudig kan het zijn?”

Tim (10) uit groep 7 vindt dat de

door Het Speelwerk gebruikte methode werkt. „Ik merk vooral dat ik sneller ben gaan lezen”, zegt Tim op het schoolplein, als de les voorbij is en de pauze begint.

Staatssecretaris

Om mee te kijken hoe Het Speelwerk de leesmotivatie van leerlingen vergroot, is staatssecretaris van Onderwijs Koen Becking deze maandagochtend in Zwolle. Wat hem het meest is bijgebleven, is de methode van het leren lezen die de school gebruikt. „Mooie kinderliteratuur voorlezen en zelf lezen heeft echt een centrale plaats op het speciale basisonderwijs hier. Het is mooi om te zien hoe goed dat gaat.”

Becking blijft in contact met de klas. „De klas gaat mij een brief schrijven over wat zij vinden dat er beter kan in Nederland. Ik heb ze verteld dat ze het er net als in de Tweede Kamer allemaal over eens moeten zijn. Dus het is best een moeilijke opdracht, maar ik heb gezien dat ze dat makkelijk aankunnen.”

– Jesse Walter

De zachte kant van leesbegrip

'Er ontstaan prachtige gesprekken aan de hand van zo'n simpele vraag. Dat komt misschien wel omdat leerlingen weten dat er geen antwoord is dat we verwachten. Ze mogen zeggen wat ze willen.'

'De groepsdynamiek is veranderd. Minder competitief. Kinderen luisteren naar elkaar, zijn geïnteresseerd in wat de ander te zeggen heeft. Soms praten ze nog over 'wat is er mooi' als de pauze begint en ze de deur van de klas uitlopen.'

'Kinderen hebben meer taal gekregen om hun emoties te uiten. De boeken die we voorlezen geven daar ook mooie aanleidingen voor.'

Focus op begrip

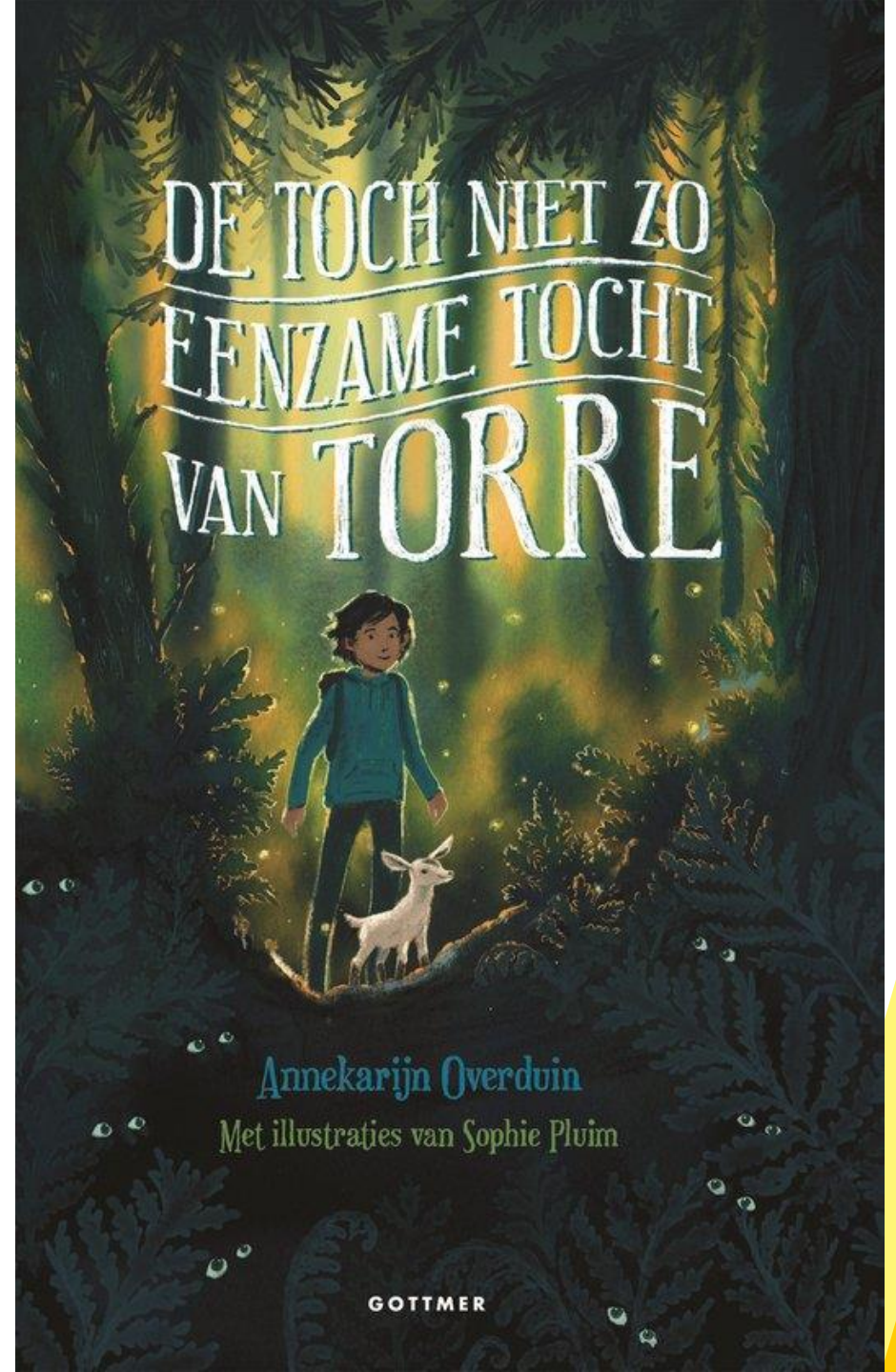
- Iedere dag 30 minuten voorlezen uit een boek bij een wereldoriëntatiethema
- Iedere dag 30 minuten zelf lezen
- Denken, praten en schrijven over thema's en boeken
- Langer durende wereldoriëntatiethema's met rijke informatieve boeken/tekstsets

Handleiding *Focus op begrip*

<https://irp.cdn-website.com/ddf0e788/files/uploaded/Focus%20handleiding%20versie%202.pdf>

- Rijke taal zorgt voor taalontwikkeling...
- Rijke taal zorgt voor denken...
- Rijke gesprekken en teksten zorgen voor begrip en inlevingsvermogen in de klas...

Rijke taal verbindt ontwikkelingsprocessen en leerprocessen

Leerprocessen Ontwikkelingsprocessen

Oefenen:

Aanvankelijk lezen, spelling,
grammatica

Doen:

Lezen, luisteren, denken,
praten, schrijven

Basisvaardigheden

Rijke taal = burgerschap

Wat wil ik kunnen en weten?
(kwalificatie)

Wie wil ik zijn in de wereld?
(subjectificatie)

Hoe leef ik samen met anderen?
(socialisatie)

(Biesta, 2025)

Raken en aangeraakt worden is cruciaal voor begrijpen

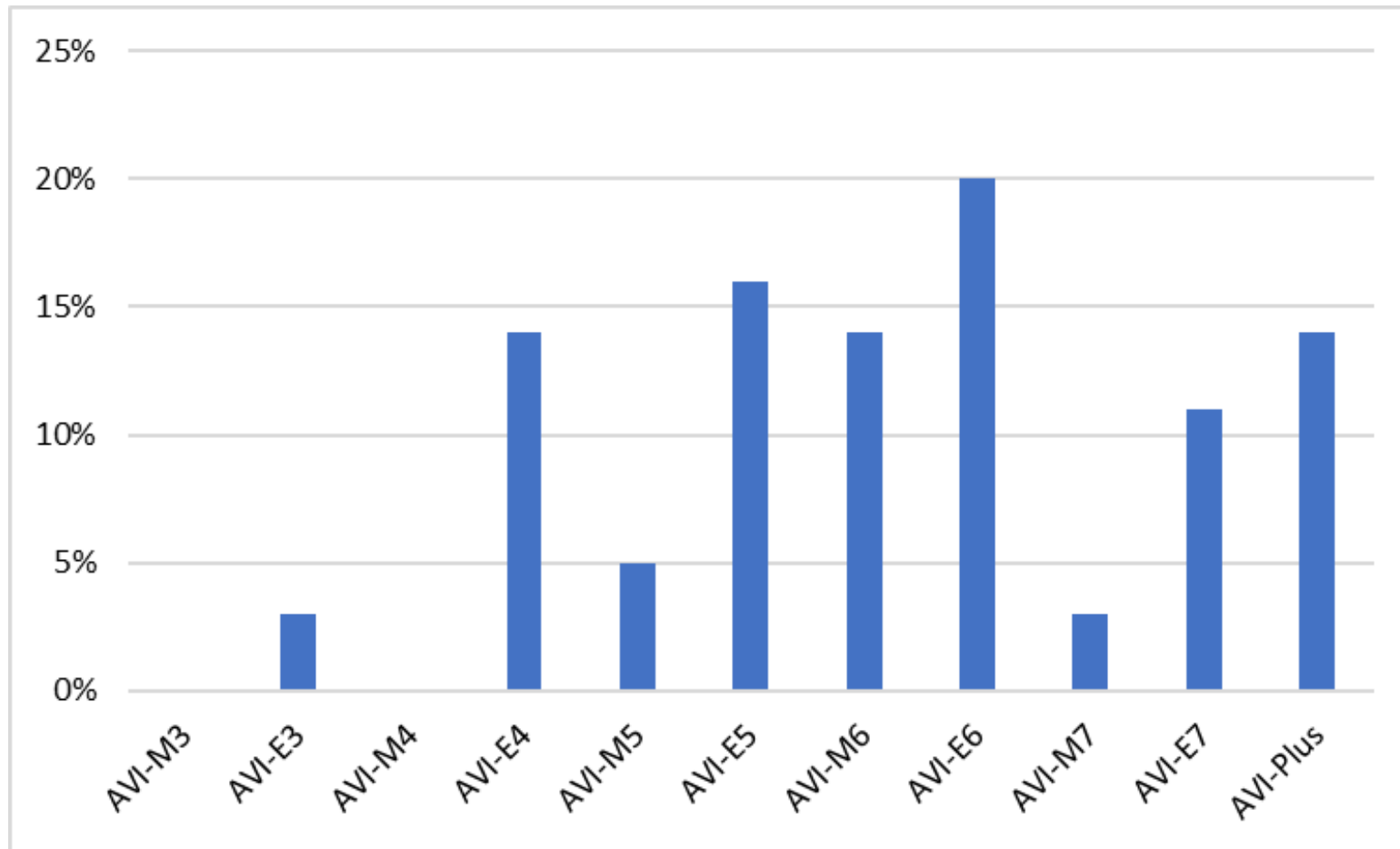
Kwetsbaarheid gaat vooraf aan kennen

Aandacht zonder intentie

De plaats vinden waar je gevonden kan worden

Wat wil ik kunnen en weten?

Ja, natuurlijk is taal een belangrijke voorwaarde voor burgerschap!

- Betekenis geven aan de wereld
- Expliciet maken van overtuigingen en gevoelens
- Reflecteren op overtuigingen en gevoelens
- Zelfregulering
- Je in een ander kunnen verplaatsen
- Basis voor politieke participatie
- Basis voor het oplossen van conflicten

(Eidhof, 2018)

Wie wil ik zijn in de wereld?

leesplezier/samen de waarde van boeken beleven

- grappig, spannend
- nuttig, leerzaam
- prachtige gespreksonderwerpen
- keuzes maken
- maatje

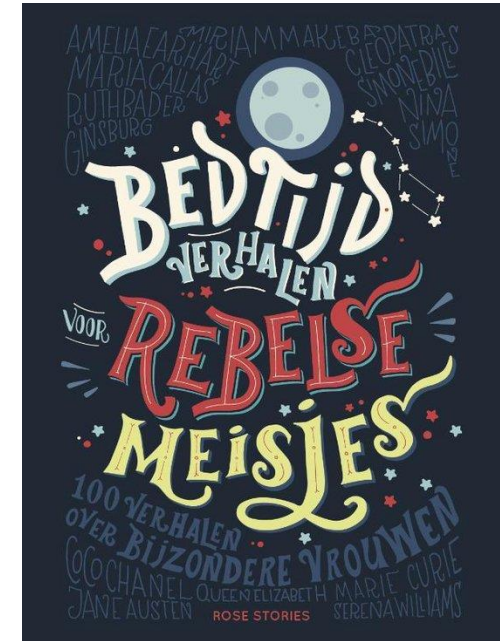
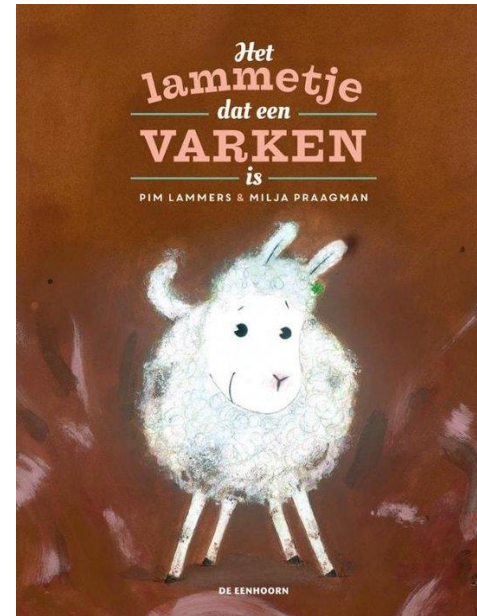
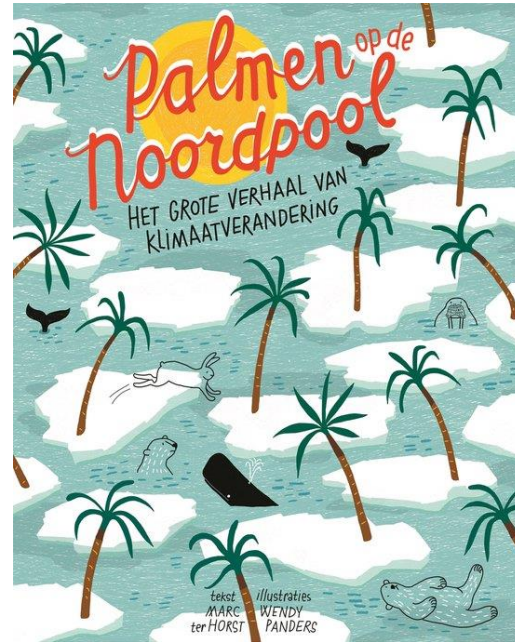

Burgerschap omvat de wereld

- Mens en maatschappij (omgaan met anderen, diversiteit)
- Mens en natuur (zorg voor de aarde, dieren en planten, jezelf)
- Mens en kunst en cultuur (hoe verbeelden mensen de wereld? hoe richten mensen de wereld in?)
- digitale geletterdheid (hoe leef je digitaal (samen)?)
- rekenen en wiskunde (hoe interpreteer je de wereld?)
- bewegen en sport (hoe zorg je voor jezelf?)

Boeken

Hoe leef ik samen met anderen?

De Kerndoelen Burgerschap

- 19. De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats
- 20. De leerling leert over samenleven in een democratische rechtstaat
- 21. De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid

De Kerndoelen Burgerschap kunnen niet zonder de Kerndoelen Nederlands (en andersom)

Nederlands

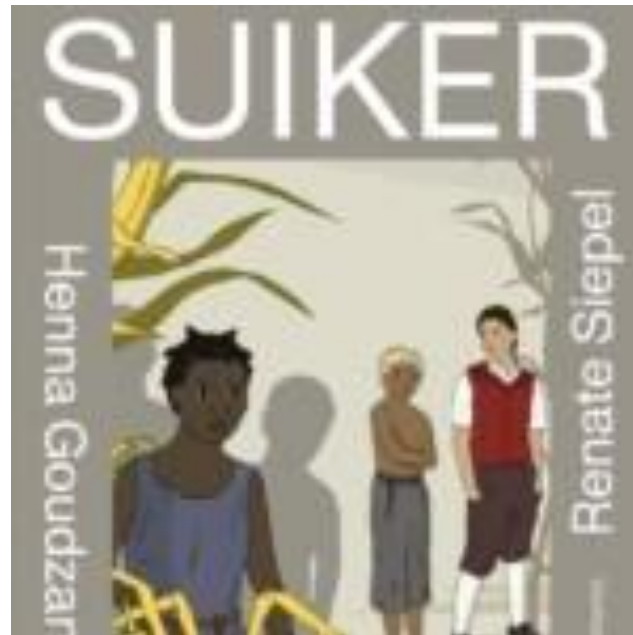
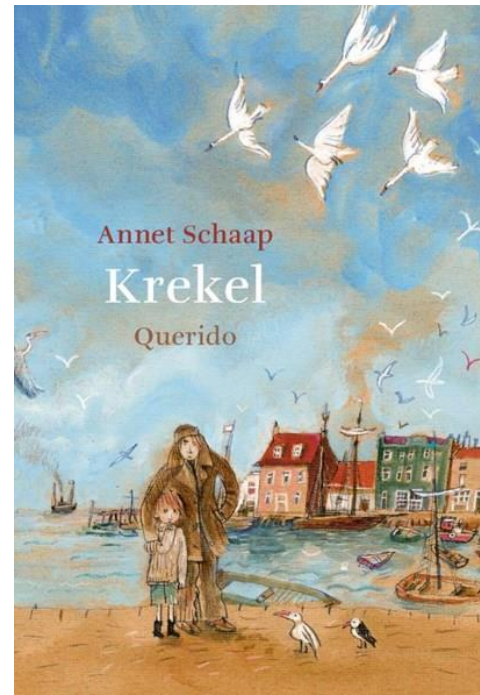
- 1b. Taalontwikkeling in alle leergebieden
- 2. Begrijpen van tekst
- 3. Schrijven
- 4. Gesprekken voeren
- 7. Gebruik van taal
- 8. Ervaring opdoen met literatuur

De praktijk

1. Boeken voorlezen

Top 40 Kinderboeken

Jaargang 5 september 2025 aflevering 54

plaats vorige editie	plaats nu editie	boek auteur - leeftijd	plaats vorige editie	plaats nu editie	boek auteur - leeftijd	plaats vorige editie
1	2	Krekel Annet Schaap - 10+	6	21	Kauw van jou Kris Terwindt - 10+	11
2	3	1991 Tom Rijpert - 10+	5	22	Wij beren Lotte Stegeman - 8+	1
3	6	De glazenwasser van het Rijksmuseum Astrid Sy - 10+	5	23	Acht dagen rotzomer Janna de Lathouder - 10+	2
4	18	Jackie Liesbeth Talboom - 10+	2	24	1300 bommen in 13 minuten Marte Jongbloed - 10+	5
5	1	Duizend stukjes overal Mariska Overman - 10+	6	25	De blauwe vinvistemster Elin Meijnen - 10+	1
6	5	De best wel ongelooflijke terugkeer van Torre Annekarlijn Overduin - 10+	2	26	Ergens dichtbij Daan Remmerts de Vries - 8+	1
7	7	De zomer die alles was Mariska Overman - 10+	15	27	Het lijkt hier wel een circus Marlies Siegers - 7+	2
8	11	De lijst van Violet Sopjes David Vlietstra - 10+	13	28	Meneer Bart Joost Schijns - 10+	11
9	30	Mary - Meisje van de zee Sarah Devos - 10+	2	29	De verboden atlas Sam Sedgman - 10+	1
10	4	Een rugzak vol Pieter Koolwijk - 10+	7	30	Mens en dier Stern Nijland - 8+	1
11	28	Complot Jan Paul Schutten - 8+	3	31	In het spoor van de legende Joost Schijns - 10+	2
12	12	Peer Mahana van den Kroonenberg - 7+	7	32	Het begon met papier Marrit Boogaars e.a. - 8+	2
13	17	De stam van de oude eik Isabelle Gielen - 7+	3	33	Het mysterie van het burgemeestershuis Marianne Leerkes - 10+	2
14	15	Nachtflitser Brenda Haijnis - 10+	7	34	Vandaag komen we niet meer thuis Erne Koens - 10+	14
15	20	Het laatste jaar Matt Goodfellow - 10+	6	35	Oma is een tasje Mahana van den Kroonenberg - 7+	1
16	8	De sleutelrobot Simon van der Geest - 10+	4	36	Morgen ben ik vrij Diverse auteurs - 8+	1
17	16	De toch niet zo eenzame tocht van Torre Annekarlijn Overduin - 10+	14	37	Beesten Ingvald Bjerkeland - 10+	1
18	31	Aelin Arienne Bolt - 10+	2	38	Van tong tot teen Geert-Jan Roelofs - 7+	3
19	14	Het verhaal van een prinses en een pistool Cees van den Berg - 10+	6	39	Toen iedereen ons kwijt was Wouter Klootwijk - 6+	1
20	19	Keedie Elle McNicoll - 10+	5	40	De joukpoederfabriek Jozua Douglas - 7+	1

2. Zelf boeken lezen

Series

Kinderen zijn dol op serieboeken en wachten vol spanning tot het nieuwste deel van *De Waanzinnige Boomhut* of *Superjuffie* in de boekhandels en bibliotheken ligt. Welke avonturen zullen hun helden in het volgende deel beleven? Wij tippen je de leukste kinderboekenseries om te ontdekken:

3. Denken, praten en schrijven over boeken

Woorden/begrippen: angst, pijn, verdriet, grappig, verrassend

Concepten: dictatuur, overheersing, onderdrukking, samenwerken

Kernconcepten: macht, moed, gelijkwaardigheid, zorgzaamheid, wijsheid

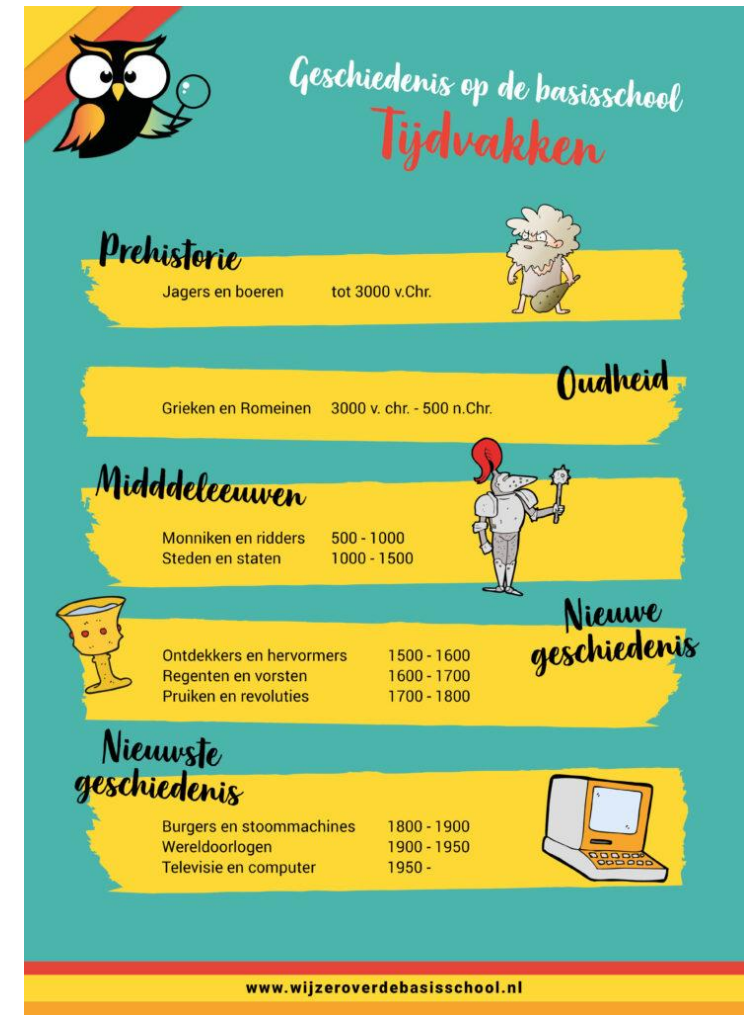

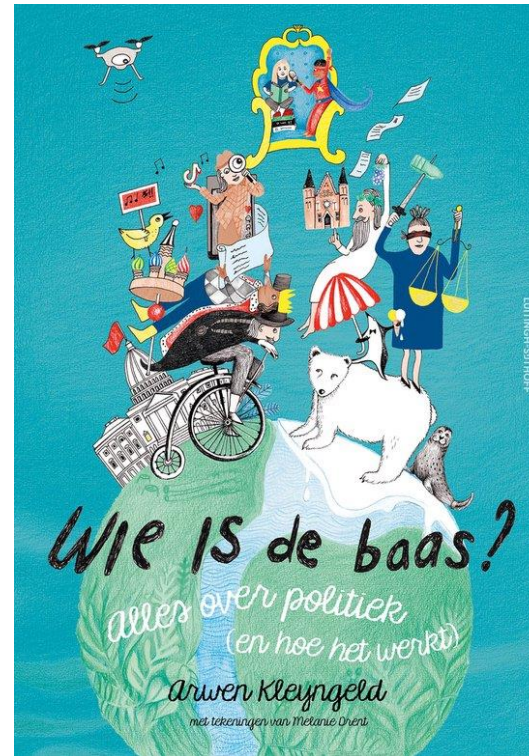
- Vind je Torre zorgzaam? Wanneer in het boek is hij dat?
- Heeft Torre de vrijheid om zijn eigen keuzes te maken? Wanneer wel, wanneer niet?

4. Boeken en rijke teksten verbinden met langer durende (burgerschapsthema's)

- Een burgerschapsthema kiezen (Verzet, Over grenzen...Kiezen)
- Burgerschap komt vanzelf naar voren in een thema (WO II, Middeleeuwen, Jagers en boeren)
- Aan ieder thema een waarde koppelen (moed, vrijheid, gelijkwaardigheid)

Dilemma's

Wanneer is een tekst of een boek rijk?

Een rijke tekst is een tekst die je raakt en die je helpt nadenken over wie je wil zijn in de wereld en over hoe je samenleeft met anderen.

Rijketeksten.org

 macht

Actieve filters: 10 - 12 jaar ×

5 resultaten gevonden.

Thema ▼

Leeftijd ▲

- ☐ 6 - 8 jaar
- ☐ 8 - 10 jaar
- ☒ 10 - 12 jaar
- ☐ 12 - 14 jaar
- ☐ 14 - 16 jaar
- ☐ 16 jaar en ouder

Type ▼

Genre ▼

Domein ▼

De macht van de farao

Rijksmuseum van Oudheden

? Hoeveel macht had een Egyptische farao?

Conflict en harmonie

Zwarte storm

Marco Kunst

? Hoe denk jij dat Nederland eruitziet in het jaar 2317?

Groeien en ontwikkelen, Online en offline, Toekomst en verleden

Hoe kun je schrijven over boeken?

Het boek

- Beschrijf een moment waarop je Torre moedig vindt en schrijf op waarom dat zo is (Ik vond Torre moedig toen... Dat was omdat...).
- Torre is heel moedig. Toch twijfelt hij vaak. Schrijf op waarom hij twijfelt.

Jij en het boek

- Wat zou je zelf hebben gedaan als je Torre was?
- Zou je vrienden willen zijn met Torre?

Jij

- Beschrijf een moment waarop je jezelf moedig vond.
- Is er iemand die je kent die je moedig vindt? Waarom?

Jij en de wereld

- Beschrijf wie je moedig vindt in de Tweede Wereldoorlog.

Hoe zorg je voor burgerschapsbeleid?

- Beschrijf de thema's waar je aan werkt, de boeken die je daarbij hebt gekozen en de manier waarop je kinderen aan het denken zet.
- Beschrijf steeds de link met burgerschap.

Scholieren met leesproblemen verslinden hier boeken

Scholieren met leesproblemen leren over zichzelf, anderen en de wereld

Scholieren met leesproblemen worden hier aangeraakt

ZWOLLE

Scholieren met leesproblemen verslinden hier boeken

Op basisschool Het Speelwerk in Zwolle hebben veel kinderen moeite met lezen. Dankzij een speciale methode lezen zij toch twintig boeken per jaar. Dat trok de aandacht van staatssecretaris van Onderwijs Koen Becking, die gisteren een kijkje nam.

Een vol klaslokaal luistert naar Annetarij Overduin, de auteur van het kinderboek *De toch niet zo eenzame tocht van Torre*. Er is veel interactie met de kinderen uit de hogere groepen, die schrijf- en leesopdrachten over het boek maken.

"Het draait vooral om leesmotivatie. Heel veel kinderen die hier op school komen, hebben moeite met

lezen", zegt de directeur van Het Speelwerk, Arco van Diggele.

Veel van de leerlingen op de basisschool voor speciaal onderwijs hebben last van stoornissen zoals autisme en dyslexie. Doordat lezen hen moeite kost, hebben ze daar minder motivatie voor.

Zelf een boek kiezen

Daarom maakt Het Speelwerk gebruik van bijzonder lesonderwijs. De zogenoemde LIST-methode (Lezen is Top) wordt door de school met succes toegepast. "Kinderen mogen hier zelf een boek kiezen. Dan lezen ze minstens een halfuur per dag in dat boek."

Met hulp van Hogeschool Win-

desheim is Het Speelwerk begonnen met de LIST-methode. "Dat doen we nu een jaar of 15. Sinds een jaar of 4 gebruiken we ook de FOCUS-methode bij begrijpend lezen. Dat houdt alleen maar in dat er meer wordt voorgelezen."

Woordenschat

Een docent van Het Speelwerk leest nu twintig tot dertig minuten per dag een boek voor aan de kinderen. Van Diggele stelt dat de school dat terugziet in de toetsresultaten. "De woordenschat wordt veel groter, terwijl je niks anders doet dan voorlezen. Hoe eenvoudig kan het zijn?"

Tim (10) uit groep 7 vindt dat de

door Het Speelwerk gebruikte methode werkt. "Ik merk vooral dat ik sneller ben gaan lezen", zegt Tim op het schoolplein, als de les voorbij is en de pauze begint.

Staatssecretaris

Om mee te kijken hoe Het Speelwerk de leesmotivatie van leerlingen vergroot, is staatssecretaris van Onderwijs Koen Becking deze maandagochtend in Zwolle. Wat hem het meest is bijgebleven, is de methode van het leren lezen die de school gebruikt. "Mooie kinderliteratuur voorlezen en zelf lezen heeft echt een centrale plaats op het speciale basisonderwijs hier. Het is mooi om te zien hoe goed dat gaat."

Becking blijft in contact met de klas. "De klas gaat mij een brief schrijven over wat zij vinden dat er beter kan in Nederland. Ik heb ze verteld dat ze het er net als in de Tweede Kamer allemaal over eens moeten zijn. Dus het is best een moeilijke opdracht, maar ik heb gezien dat ze dat makkelijk aankunnen."

– Jesse Walter

 Toevallig zit er een Torre in de klas
Via naar de tentoonstelling

**Nog meer
dilemma's?**

